

Секция 34. Гражданское, жилищное и семейное право

СПАДКУВАННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА: АНАЛІЗ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Гончарова А.В.

**к. ю. н., доцент кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-екномічної
безпеки юридичного факультету
Сумського державного університету**

Спадкування авторських прав в сучасних умовах є однією з найбільш значущих проблем цивільного права. Це пов'язано, у першу чергу, з неймовірним по своїй швидкості й масштабам розвитком технічних засобів і технологій, що дозволили максимально швидко здійснювати копіювання й поширення творів, які є традиційними об'єктами авторського права, та відносно не тривалим строком життя.

Спадкуванню підлягають лише майнові права на об'єкти авторського права. Ці права є особливим видом спадкування, адже вони мають нематеріальний характер (на відміну від рухомого та нерухомого майна), не можуть бути поділені між спадкоємцями та мають здійснюватися останніми спільно протягом строку, встановленого чинними законодавством. На жаль, законодавець чітко не зазначає перелік тих майнових прав автора, які можуть переходити спадкоємцям, не встановлює однозначності спадкування права на участь у реалізації проектів творів архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та право доступу до творів образотворчого мистецтва, а також недостатньо приділяє уваги переходу у спадщину права слідування, саме тому актуальним є теоретичне дослідження цих питань. Подібні дослідження дають можливість врахувати у законодавчій практиці висновки та пропозиції, які стають результатом проведених досліджень, і тим самим не допустити

колізій та неоднозначного тлумачення норм через існуючі прогалини в законодавстві, а також прискорити адаптування вітчизняного законодавства до вимог міжнародних стандартів.

Теоретичну основу даного дослідження становлять праці з питань права інтелектуальної власності та спадкового права таких вчених-юристів: Б. Антімонова, Є. Флейшціца, С. Довгого, В. Жарова, В. Зайчука, О. Павлової, С. Фурси, Ю. Заїки та ін.

Метою дослідження питання, які саме права авторського права можуть переходити у спадщину, тобто бути об'єктом спадкування за українським законодавством.

Перш за все, зауважимо, що поняття об'єкта авторського права, слід розглянути у контексті загальної теоретичної проблеми об'єкта права.

У ст. 9(2) Угоди ТРІПС природа того, що може бути об'єктом авторського права, визначена таким чином: «Захист авторського права поширюється на слови, а не на ідеї, процедури, способи дії або математичні концепції як такі» [1]. Стаття 2 Договору ВОІВ сформульована майже ідентично: «Охорона авторських прав поширюється на форму вираження, а не на ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції як такі» [2]. І нарешті, відповідно до ст. 433 ЦК України [3], ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» об'єктами авторського права є твори, тобто літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо); виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори; комп'ютерні програми; бази даних; музичні твори з текстом і без тексту; драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки; аудіовізуальні твори; твори образотворчого мистецтва; твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва; фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії; твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з

художнього скла, ювелірні вироби, тощо; ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності; сценічні обробки творів і обробки фольклору, придатні для сценічного показу; похідні твори; збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за добром, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові частини; тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів; інші твори [4].

Слід зазначити, що і в законі «Про авторське право і суміжні права», і в Цивільному кодексі перелік об'єктів авторського права завершується словами «інші твори». Це означає, що зазначений перелік не є вичерпним, оскільки життя породжує нові форми вираження творчої індивідуальності особи, і на них, безумовно, повинна поширюватись чинність законодавства про авторські права.

Не є об'єктами авторського права: повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації; твори народної творчості (фольклор); видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення тощо) та їх офіційні переклади; державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань; грошові знаки; розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які не поширюється право *sui generis* (своєрідне право, право особливого роду).

Враховуючи те, що, що право вимагати винагороди за використання твору є майновим, воно, як і інші майнові права автора, переходить у спадщину. Варто, тільки зауважити, що від спадкування цього права та інших майнових

авторських прав слід відрізняти спадкування авторської винагороди, яку було нараховано за життя автора, але він своєчасно її не отримав, або нараховано, відповідно до авторського договору на використання твору, вже після смерті автора, але до прийняття спадкоємцями спадщини. Як зазначає Ю. О. Заїка, в цьому випадку об'єктом спадкування є не виключне авторське право, а певна грошова сума [5, 51].

Розглянемо спадкування так званих специфічних майнових прав автора: право участі у реалізації проєктів творів архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва; право доступу до твору образотворчого мистецтва; право слідування.

Специфічність цих прав полягає в тому, що вони не належать ні до особистих немайнових, ні до майнових прав автора.

Це право деталізоване у ст. 30 Закону України «Про архітектурну діяльність» [6], в ній визначено, що «автор проєкту твору архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва має виключне право на участь у подальшій його реалізації, якщо інше не передбачено умовами договору із замовником (забудовником) або юридичною чи фізичною особою, де або в якій він працює, а також на внесення змін до не завершеного будівництвом чи забудованого твору архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва у разі зміни його функціонального призначення чи реконструкції.

Тобто, можна зробити висновок, що законодавство відносить це право до майнових прав автора, і стосується воно лише окремих видів творів. А тому, як і всі інші майнові права, воно може бути передане, в тому числі в порядку спадкування. Однак, А. О. Мелузова зазначає, що можливість спадкування права на особисту участь в реалізації проєкту є досить спірною, оскільки це право нерозривно пов'язане з особистими професійними навичками померлого автора, якими спадкоємці можуть і не володіти [7, 9].

Отже, при спадкуванні авторських прав в спадщину можуть переходити майнові права автора та право слідування як специфічне авторське право. Можливість спадкування права участі у реалізації проєктів творів архітектури,

містобудування, садово-паркового мистецтва не визначене законодавством, у науковців також немає єдиної думки з цього питання. Право доступу до образотворчого мистецтва не успадковується, адже носить особистий немайновий характер. Всі інші майнові права автора спадкуються на загальних підставах. У зв'язку вище викладеним пропонуємо внести зміни до ст. 29 Закону України «Про авторське право та суміжні права» та передбачити в ній, що дане право у спадщину переходити не може, адже неточність законодавця у цьому питанні може породити колізії при застосуванні даної норми на практиці.

Список використаних джерел

1. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності: [Електронний ресурс] : Міжнародний документ від 15.04.1994 Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/981_018/page5
2. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право [Електронний ресурс] : Міжнародний документ від 20.12.1996 Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_770
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України – 2003. – № 40. – Ст. 356.
4. Про авторське право та суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII // Верховної Ради України – 1993. – № 13. – Ст. 53.
5. Заїка Ю. О. Спадкове право України : підручник / Ю. О. Заїка – К.: Істина. – 2006. – 356 с.
6. Про архітектурну діяльність: Закон України від 20. 05. 1999 № 687-XIV – // Верховної Ради України – 1999. – № 31. – Ст. 33.
7. Мелузова А. О. Наследование авторських прав / А. О. Мелузова // Интеллектуальная собственность – 2007. - №4 – С. 5-11

Гончарова А.В. Спадкування авторського права: аналіз чинного законодавства України / А.В. Гончарова // Об'єднання економістів та правників – ключ до нового етапу розвитку: Міжнародний науково-практичний конгрес.

Збірник наукових праць (29 листопада 2013 р.) – м. Берн, Швейцарія. – Т. 2. – с. 205-208.